

29. august 2023

NVE

uttalelse@nve.no

Kopi: Silje Elin Nygaard Holen, snyh@nve.no

Høringsuttalelse 202203009

Høringssvar ang. søknad fra Valstrand Energi om å bygge Brekke Mølle kraftverk i Hobølelva, Indre Østfold kommune

Vi viser til søknad om å installere et vannkraftverk i gamle Brekke Mølle i Hobølelva.

Vi avviser ikke Valstrand Energi AS' planer om å installere et kraftverk i gamle Brekke Mølle, men det må i tilfelle ja til planene stilles en rekke krav, både for kraftverket og den vassdragsnære virksomheten på den gamle industritomten.

Kraftproduksjonen vil, i følge søknaden, ta i bruk eksisterende infrastruktur, rett ved vei (ikke i urørt område) og kraftverket vil ikke bruke nytt areal – og vil ved riktig utføring kunne installeres uten ytterligere negativ påvirkning på vassdragsmiljøet. Hvis den foreliggende søknaden er lik nok søknaden i sin tid fra ENFINI AS, som Kjell Sandaas uttaler seg om ang. elvemuslingbestanden, så ser det ut å være liten risiko for negativ påvirkning på elvemuslingen i elva, inkludert den store og viktige bestanden rett nedstrøms Brekke Mølle.

Det er uklart for oss hvem som eier den gamle industritomten, som vel sist det var i ordentlig drift var kornmottak til Fellekskjøpet, som da leide tomten av private eiere. Men ansvar for opprydding og drift må klargjøres før evt. konsesjon. Denne filmen viser tydelig både hvordan betongfundamenter og annet er forlatt i elva:

<https://www.youtube.com/watch?v=fIKOeM7tNiw>

Her vil det være rom for restaureringstiltak, uansett kraftproduksjon eller ikke.

Vi noterer at Kenneth Valstrand, eier av Valstrand Energi AS, gjennom Valstrand Holding også står notert med bedriften Mølle Bil AS (ikke Møller Bil) som også har adresse Hobølveien 23 i Tomter, dvs adressen til industritomten Brekke Mølle. Mølle Bil AS inngår i likhet med Bruktrom.no og flere andre foretaksnavn i Valstrand Holding. Hvis industritomten i tillegg skal brukes til lager av biler eller gjenbruksvarer så bør denne bruken også ses i sammenheng med at elvepartiet i så stor grad som mulig restaureres og

at bruken ikke fører til (videre) forsøpling eller fare for forurensing. Slik vassdragsnære bedrifter bør ilegges krav for å sikre vassdragets økologiske tilstand og at miljømålene nås.

Vi mener at sektormyndighetene og vannforvaltningen/vannområdet før NVEs behandling av denne søknaden, som tross alt dreier seg om relativt beskjedne kraftproduksjon, bør vurdere restaurering av denne delen av Hobøelva og den gamle industritomten. Dette for at sektormyndigheten i sin vurdering må ta inn restaurering med mål om god økologisk tilstand som et alternativ i en helhetlig vurdering.

Vi har lest Kjell Sandaas' rapport til «ENFINI AS» sin søknad, som, slik vi forstår det, gjaldt et tidligere forslag for kraftproduksjon. Vår forståelse er at uttalelsene i Kjell Sandaas' rapport er knyttet til den aktuelle søknaden. Fra Kjell Sandaas' rapport til ENFINI: «Strykpartier nedstrøms Brekke mølle vurderes så langt til å være det viktigste område for rekruttering av elvemusling i Hobøelva, og utgjør derved en nøkkelbiotop for elvemuslingens langsiktige overlevelse i Hobøelva.»

Videre: «Samlet sett vurderes effekten av de planlagte anleggene til å være små, men kun en driftsperiode vil kunne vise om denne vurderingen er god nok. Driften bør følges opp med jevnlig kontroll for å konstatere om eventuelle effekter er av forbigående karakter eller medfører endringer som krever justeringer av driften.»

I tillegg bør overvåkningsrapporten «Overvåking av elvemusling *Margaritifera margaritifera* i Hobøelva 2019, 2020 og 2021» legges til grunn. Elvemuslingen er som kjent en ansvarsart da Norge har stor del av gjenværende populasjon i Europa, men den er likevel samtidig rødlistet i Norge og hensyn må tas. En eventuell godkjenning må stille tydelige krav til hvordan sikre og forebygge all form for skadelig innvirkning på elvemuslingbestanden under installasjonsfasen, og videre under drift og vedlikehold.

Elvemuslingens reproduksjon er avhengig ørret (eller laks, men i Hobøelva er det ørret som gjelder), og derfor må også ørretens vandringsmuligheter i elva ivaretas. Nåværende demning ovenfor Brekke Mølle tillater vandring opp og nedstrøms, og ørretens og andre arters vandringsforhold må ikke reduseres.

Vi forutsetter derfor at NVE i sin behandling av søknaden sikrer at evt. godkjenning av kraftproduksjon skjer så skånsomt som og på en slik måte at elvemuslingbestanden ikke påvirkes.

Viser også til «Rapport LNR 4738-2003, Demonstrasjonsprosjekt for implementering av EUs Rammedirektiv for vann i Vansjø-Hobøl-vassdraget, Vedleggsrapport fase II – Skisse til veileder for karakteriseringsoppgavene i 2004, samt forslag til overvåkningsprogram,

publisert av NIVA, Jordforsk, Interconsult og LFI (2003)». Av rapporten fremgår at det fortsatt (i hvertfall da) er/var ål i vassdraget, bl.a. på strekningen Mjær-Tomter, men at forekomsten er redusert etter demningen ved utløpet til Vansjø som i følge rapporten fra 2003 utgjør et vandringshinder. Det kan ha blitt utbedret siden; vi vet ikke om det er sikret opp- og nedstrøms fiskepassasje ved Hobølelvas utløp i Vansjø, men hvis ikke bør det gjøres for å gi ål og andre arter tilbake tilgangen til Hobølelva.

Med ål i vassdraget er det viktig å sikre sikker opp- og nedstrøms passasje også for ålen, slik at den ikke risikerer å gå i turbinene.

NVE må vurdere og i evt. konsesjon fastslå krav for å sikre at anlegget, i både anleggs- og driftsfas, ikke risikerer tilslamming, tørrlegging osv. En evt konsesjon må også fastslå hvor ofte må man kontrollere at miljøet nedenfor Brekke Mølle ikke forringes og når tiltak i så fall må settes inn. Det er viktig med et strengt regime som sikrer den minste vannføring som er skissert, og at turbin 2 og 3 kun kjøres slik som oppgitt i planen, slik at overløpet etterligner flommer og bunnen ikke slammer igjen.

I kapitlet om terrestrisk miljø står «Det er også gjort endringer i planene for plassering av rørgate. Denne er nå gjort kortere og lagt på samme side av elv som tidligere trase. Endringene fører til at rørtraseen ikke bunnlegger nytt areal, eller krysser vassdraget.» Disse endringene antar vi er med i søknaden, men det er uklart om det stemmer med kartskissen i «vedlegg 3 Oversiktsplan Brekke Mølle».

Vi har ikke kompetanse eller kapasitet å gå inn i de tekniske detaljene, men noterer oss at det altså er lønnsomt å installere tre turbiner, selv om det i mesteparten av året kun vil være vannføring nok til å starte en turbin. Vi kan ikke utlese de data i figur 2 som teksten henviser til, men det står at turbin 1 vil starte ved 38,1 % av middelvannføring (for perioden 2000-2019), og da ville gått i 68,1 % av året. Nr to ville kun ha gått i 43,2 % av året med vannføring som i perioden 2000-2019.

Vannkraftselskapet må gjøres klar over at alle tiltak som gjøres rundt Brekke Mølle må resultere i restaurerende karakter – dvs at vassdragsnaturen kommer positivt ut av det og at miljømål etter vannforvaltningsplanene nås.

Vennlig hilsen

Christian Steel
Generalsekretær